

การเสริมสร้างการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขังด้วยการปรึกษาครอบครัว เชิงบูรณาการ โดยมีทฤษฎีโครงสร้างเป็นฐาน

The Enhancement of Prisoner's Family Adaptation through Assimilative Integration Family Counseling Based on Structural Family Counseling Theory

ยงยุทธ ประมวลสุข* เพ็ญภา กุลนพาดล ประชา อินัง

Yongyuth Pramaulsuk* Pennapha Kulnapadol Pracha Inang

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี 20131

Faculty of Education, Burapha University, Chonburi, Thailand 20131

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการปรับตัวของครอบครัว และศึกษาผลการปรึกษาครอบครัว แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการปรับตัวของครอบครัว กลุ่มตัวอย่าง คือ ภรรยาและบุตรอายุ 12 ปีขึ้นไปของผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำไม่เกิน 1 ปี ขั้นตอนที่ 2 การเสริมสร้างการปรับตัวของครอบครัวด้วยการปรึกษาครอบครัวเชิงบูรณาการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ภรรยาและบุตรอายุ 12 ปีขึ้นไปของผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำไม่เกิน 1 ปี ที่มีคะแนนการปรับตัวน้อยที่สุด จำนวน 20 ครอบครัว ทำการสุ่มอย่างง่ายเข้ากลุ่มทดลอง 10 และกลุ่มควบคุม 10 ครอบครัว เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบวัดการปรับตัวของครอบครัว และรูปแบบการปรึกษาครอบครัวเชิงบูรณาการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สถิติที่ใช้ คือ สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบวัดซ้ำ

ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบเชิงยืนยันการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับสังคมและความพร้อมที่จะเผชิญปัญหาของครอบครัว มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 2) กลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษาครอบครัวมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรับตัวเมื่อสิ้นสุด การทดลอง และติดตามผลสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มทดลองที่ได้รับการปรึกษาครอบครัวมีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรับตัวสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ : การปรับตัวของครอบครัว, ผู้ต้องขัง, การปรึกษาครอบครัวเชิงบูรณาการ

Abstract

The purpose of this research was to study the component of family adaptation and develop format of family adaptation. It was divided into 2 steps. The first step studied confirmed element of family adaptation and the second step was family counseling to enhance family adaptation. The samples were wife and son or daughter of prisoner who was imprisoned less than 1 year with the lowest family adaptation scores. Twenty families were performed simple random sampling into the experimental and control group. The instruments were family adaptation measurement and 10 sessions of assimilative integration family counseling based on structural family counseling theory which developed by the researcher. The confirmatory factor analyses, the multivariate analysis of variance with repeated measures were used for analyzing the data.

The results revealed that 1) The component of family adaptation were family function, family relationship, social relationship, and readiness to solve problem. 2) The mean score of family of the experimental group after intervention and after 4 months was higher than those in the control group statistically significant different at .05 level.

Keyword: Family adaptation, Prisoners, Assimilative integration family counseling

บทนำ

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานที่มีความสำคัญในการทำหน้าที่ส่งเสริมหล่อหลอมถ่ายทอดค่านิยม พัฒนาศักยภาพพัฒนาจิตใจ อบรมขัดเกลาสมาชิกในครอบครัว เพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ โดยเฉพาะในโลกยุคดิจิทัลเช่นปัจจุบัน การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่รวดเร็วส่งผลให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่หลายๆ ด้านเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคม ส่งผลให้ความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัวเริ่มลดน้อยลง นับวันยิ่งทวีความรุนแรงและมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลมากขึ้น ส่งผลโดยตรงต่อสมาชิกในครอบครัว และถึงแม้ว่าสภาพทางสังคมจะเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลามากน้อยเพียงใด ครอบครัวก็ยังเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญที่สุดของสังคม¹

ในทางกลับกัน หากครอบครัวมีการสูญเสียโครงสร้างจากการสมาชิกในครอบครัวขาดหายไป ย่อมส่งผลกระทบทางด้านต่าง ๆ ต่อครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากสมาชิกที่ขาดหายไบนั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทหลักในครอบครัวหรือเป็นผู้นำครอบครัว ยิ่งส่งผลกระทบในหลายๆ ด้านมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงการทำหน้าที่ในครอบครัว นำไปสู่ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ก่อให้เกิดความขัดแย้ง รวมถึงปัญหาด้านเศรษฐกิจ และนอกจากการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของครอบครัวแล้ว รูปแบบของครอบครัวระบบความสัมพันธ์ในครอบครัว บทบาทของสมาชิกใน

ครอบครัวก็เปลี่ยนแปลงตามไปด้วย² การต้องโทษถูกคุมขังในเรือนจำของผู้นำครอบครัว ก่อให้เกิดความเครียดทั้งด้านร่างกายและจิตใจแก่สมาชิกครอบครัว เป็นภาวะที่บุคคลรู้สึกกดดันทางจิตใจ ทำให้เสียสมดุล³ เป็นภาวะวิกฤติของสมาชิกทุกคนในครอบครัว หรือการได้รับการตีตราจากสังคมรอบข้าง ยังส่งผลต่อสภาพจิตใจและความรู้สึกของคู่สมรสและบุตร รวมไปถึงบทบาทในครอบครัวต้องมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ครอบครัวอยู่รอด และยังพบว่าการถูกคุมขังในเรือนจำทำให้เกิดปัญหาครอบครัวแตกแยกและต้องเลิกร้างกับคู่สมรส รวมทั้งครอบครัวของผู้ต้องขังที่มีผู้สูงอายุ การต้องโทษของผู้นำครอบครัวนั้นก่อให้เกิดความลำบากแก่ผู้สูงอายุอย่างมาก หากครอบครัวที่มีเพียงผู้ต้องขังและผู้สูงอายุ ทำให้ผู้สูงอายุเหล่านี้ขาดการดูแล ก่อให้เกิดภาวะวิกฤติของครอบครัวตามมา⁴ การเลี้ยงบุตรเพียงลำพังของบิดาหรือมารดาทำให้รู้สึกว่เวลาส่วนตัวหายไป ต้องปรับเปลี่ยนชีวิตหลายเรื่องทั้งการพักผ่อนและการทำงาน⁵ หากสมาชิกในครอบครัวไม่สามารถขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นให้หมดไปหรือไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ จะส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพจิตของสมาชิกในครอบครัว อาจก่อให้เกิดภาวะวิกฤติของครอบครัวตามมา⁶ จากผลกระทบดังกล่าว ทำให้บุคคลหรือสมาชิกครอบครัว ควรมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อให้สภาวะความกดดันหรือความเครียดและความกังวลใจค่อย ๆ คลี่คลายลง ภายใต้กรอบแนวคิดการปรับตัวของครอบครัว⁷ ที่มีกลวิธีการ

เผชิญปัญหาของครอบครัวด้วยการลดปริมาณหรือความรุนแรงของปัญหา การแสวงหาแหล่งช่วยเหลือ การพยายามที่จะลดความตึงเครียดที่เกิดขึ้นจากปัญหา และการให้ความหมายต่อสถานการณ์นั้นใหม่ ซึ่งปัจจัยการปรับตัวของครอบครัว ประเมินได้จากความสามารถของสมาชิกในครอบครัวที่มีการปรับตัวด้านบทบาทหน้าที่ต่อความเปลี่ยนแปลงของครอบครัว ความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกครอบครัว ความสัมพันธ์ของครอบครัวกับสังคม และความพร้อมที่จะเผชิญปัญหาของครอบครัว เพื่อรักษาสมดุลของครอบครัวให้ครอบครัวมีความเข้มแข็ง และสามารถเผชิญสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและดำรงอยู่ได้ในสังคม

การให้การปรึกษาครอบครัวเป็นกระบวนการช่วยให้สมาชิกครอบครัวสามารถคิดและตัดสินใจ เพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับครอบครัวด้วยกระบวนการของการให้การปรึกษาครอบครัว โดยมุ่งหวังให้ครอบครัวเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นเหตุเป็นผล และสามารถประเมินผลการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ เป็นการให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวทั้งครอบครัว เพื่อให้เกิดความสมดุลในการปฏิบัติหน้าที่ในครอบครัวและสมาชิกทุกคนสามารถจัดการกับปัญหาและปรับตัวได้ดี^๘ ส่วนการปรึกษาครอบครัวโดยทฤษฎีโครงสร้าง มีแนวคิดที่เชื่อว่ามนุษย์แต่ละบุคคลได้รับผลกระทบจากโครงสร้างภายในครอบครัวที่หลอมรวมบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลที่ไม่เหมาะสม มุ่งเน้นการมองภาพครอบครัวเป็นระบบ โดยในแต่ละครอบครัวประกอบด้วยระบบย่อยต่าง ๆ และโครงสร้างของครอบครัวจะเกี่ยวข้องกับกฎระเบียบในครอบครัวที่สมาชิกครอบครัวเป็น ผู้กำหนดและยึดถือเป็นแนวในการปฏิบัติ กฎเกณฑ์ดังกล่าวนี้จะทำให้ครอบครัวดำรงอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๙ นอกจากนี้การให้การปรึกษาครอบครัวตามทฤษฎีโครงสร้างครอบครัว ยังมีเป้าหมายเพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของครอบครัวให้เหมาะสมขึ้น โดยเชื่อว่าปัญหาที่เกิดขึ้นและคงอยู่เพราะครอบครัวมีโครงสร้างที่ไม่เหมาะสม และมีความเชื่อมั่นว่าครอบครัวของตนนั้นมีความยืดหยุ่นสามารถเปลี่ยนแปลงได้^{๑๐} ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะเสริมสร้างการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขังด้วยการปรึกษาครอบครัวเชิงบูรณาการ โดยมีทฤษฎีโครงสร้างเป็นฐาน

ให้แก่ครอบครัวผู้ต้องขังที่หัวหน้าครอบครัวถูกคุมขังในเรือนจำ ให้สามารถปรับตัวกับสถานการณ์และดำรงความเป็นครอบครัวอยู่ได้ในสังคม

คำถามการวิจัย

1. องค์ประกอบของการปรับตัวของครอบครัว ผู้ต้องขัง ประกอบด้วย บทบาทหน้าที่ของครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับสังคม และความพร้อมที่จะเผชิญปัญหาของครอบครัว หรือไม่
2. การปรึกษาครอบครัวเชิงบูรณาการ โดยมีทฤษฎีโครงสร้างเป็นฐาน สามารถเสริมสร้างการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขังได้หรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

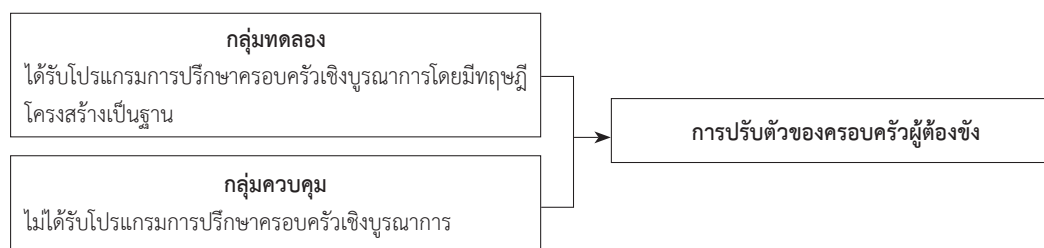
1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง
2. เพื่อศึกษาผลการปรึกษาครอบครัวเชิงบูรณาการ โดยมีทฤษฎีโครงสร้างเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเฉพาะครอบครัว ของผู้ต้องขังในพื้นที่เรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต 10 (ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล) ได้แก่ เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง เรือนจำกลางบางขวาง และเรือนจำจังหวัดนนทบุรี

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิดการปรับตัวของครอบครัวตามทฤษฎี McCubbin & Patterson ในการพัฒนาโปรแกรมการปรึกษาครอบครัวเชิงบูรณาการโดยมีทฤษฎีโครงสร้างเป็นฐาน โดยแสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ภาพกรอบแนวคิดในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ความสัมพันธ์กับผู้ต้องขัง

ตอนที่ 2 แบบวัดการปรับตัวของครอบครัว จำนวน 39 ข้อ โดยผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจากองค์ประกอบของการปรับตัว 4 ด้าน (บทบาทหน้าที่ของครอบครัว, ความสัมพันธ์ในครอบครัว, ความสัมพันธ์กับสังคม และ ความพร้อมที่จะเผชิญปัญหาของครอบครัว) แบบสอบถามเป็นแบบมาตรประเมินค่า 5 ระดับ ได้รับการพิจารณาความเหมาะสม ของเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือเท่ากับ .89

2. โปรแกรมการพิจารณารายครอบครัว โดยใช้แนวทางการศึกษารายครอบครัวเชิงบูรณาการโดยมีทฤษฎีโครงสร้างเป็นฐาน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1) ผู้วิจัยนำแบบวัดการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง ที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบคุณภาพไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง (ภรรยาและบุตรผู้ต้องขังที่มีอายุ 12 ปีขึ้นไป) จำนวน 400 ราย

2) ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขังไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในขั้นตอนการเสริมสร้างการปรับตัว ของครอบครัวผู้ต้องขัง

3) ผู้วิจัย คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยเลือกครอบครัวที่มีค่าเฉลี่ยการปรับตัวของครอบครัวในระดับน้อยที่สุด (ต่ำกว่า 2.50) จำนวน 20 ครอบครัว ที่สมัครใจและสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ตลอดระยะเวลาการศึกษาวิจัย โดยการสุ่มเข้ากลุ่ม (random assignment) เป็นกลุ่มทดลอง 10 ครอบครัว และกลุ่มควบคุม 10 ครอบครัว

4) ผู้วิจัยวางแผนการวิจัยเชิงทดลองโดยดำเนินการวิจัยแบบที่มีการวัดก่อนทดลอง หลังการทดลอง และระยะติดตามผล (Pretest Posttest Follow up Design)

5) ผู้วิจัยดำเนินการเป็นผู้ให้การพิจารณารายครอบครัว โดยใช้แนวทางการศึกษารายครอบครัวเชิงบูรณาการโดยมีทฤษฎีโครงสร้างเป็นฐานที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น กับครอบครัวผู้ต้องขัง จำนวน 10 ครอบครัว ครอบครัวละ 10 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที เป็นระยะเวลา 10 สัปดาห์

6) ผู้วิจัยประเมินผลการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง หลังได้รับการศึกษารายครอบครัว ครบ 10 ครั้ง และหลัง การทดลองไปแล้ว 4 สัปดาห์ โดยใช้แบบวัดการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของครอบครัวผู้ต้องขัง โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา หาความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

2. วิเคราะห์ค่าสถิติความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ของแบบสอบถามการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง

2.1) การแสดงค่าความสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนทั้งฉบับโดยใช้สูตรการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ แบบเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)

2.2) การวิเคราะห์องค์ประกอบการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง เพื่อตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง โดยใช้วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (A Confirmatory Factor Analysis)

3. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างคะแนนการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขังของกลุ่มทดลอง ก่อน, หลัง และระยะการติดตามผลของการให้การปรึกษา และวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างคะแนนการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขังของกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม โดยใช้สถิติ ANOVA Repeated Measurement

การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

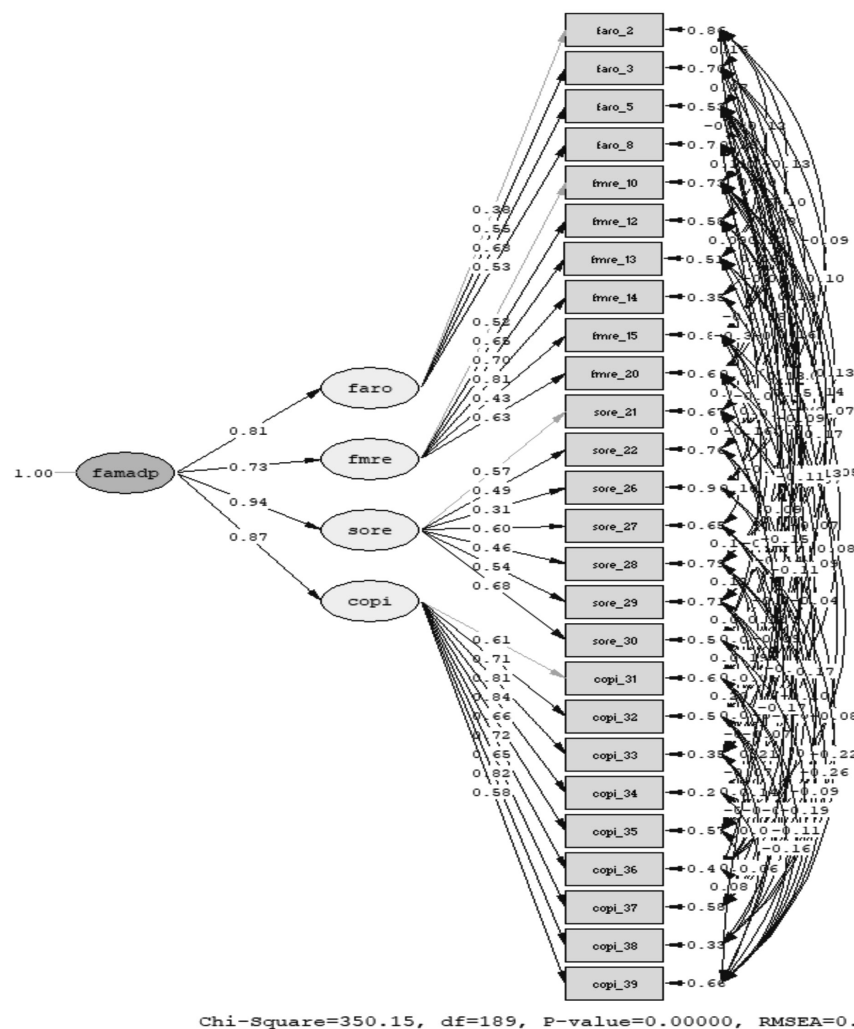
การวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ในการประชุมครั้งที่ 11/2561 วันที่ 23 พฤศจิกายน 2561 ที่ ศร 6218/2766 ลงวันที่ 25 พฤศจิกายน 2561

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยตอนที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองของการปรับตัวของครอบครัวด้วยการศึกษารายครอบครัวเชิงบูรณาการ โดยมีทฤษฎีโครงสร้างเป็นฐาน ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับแก้แบบจำลอง (Adjust Model) โดยพิจารณาตัดตัวแปรเชิงประจักษ์ (Observation Variable) บนตัวแปรแฝง (Latent Variable) ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน (Standardize Factor Loading Score)

น้อยกว่า .30 ออกจากแบบจำลอง นอกจากนี้ได้ดำเนินการ ปรับ
แก้แบบจำลอง พบว่า การปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง มี 4
องค์ประกอบ ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของครอบครัว ความสัมพันธ์
ของครอบครัว ความสัมพันธ์กับสังคม และความพร้อมที่จะ
เผชิญปัญหาของครอบครัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบมาตรฐาน
(λ) (Standardized Solution) โดยมีค่าอยู่ระหว่าง .73 - .94

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ค่าความคลาดเคลื่อน
มาตรฐาน (Θ) อยู่ระหว่าง .12 - .47 แต่ละองค์ประกอบสามารถ
อธิบายความแปรปรวนของการปรับตัวของครอบครัว ผู้ต้องขัง
มีค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยพิจารณา จากค่า R^2 ได้
ระหว่างร้อยละ 53 - 88

ภาพประกอบแบบจำลองที่ปรับแก้แล้ว (Adjust Model) แสดงเป็นคะแนนมาตรฐาน (Standardize Solution)

ผลการวิจัยขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบและศึกษา
ผลการปรึกษาครอบครัวเชิงบูรณาการโดยมีทฤษฎีโครงสร้าง
เป็นฐาน เพื่อการเสริมสร้างการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง
การพัฒนารูปแบบการปรึกษาครอบครัวเชิงบูรณาการโดยมี
ทฤษฎีโครงสร้างเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างการปรับตัวของ
ครอบครัวผู้ต้องขัง มีการบูรณาการเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ร่วม
การให้การปรึกษา ได้แก่ เทคนิคคำถามการจัดระดับ (Scaling
questions) คำถามมหัศจรรย์ (Miracle questions) ของทฤษฎี
การให้การปรึกษาแบบเน้นทางออกระยะสั้น (Solution

Focused Counseling) เทคนิคการเผชิญหน้า (Confrontation)
และเทคนิคการลำดับเหตุการณ์ในชีวิตครอบครัว (Family life
fact chronology) เทคนิคการใช้บทสนทนาที่เน้นการนำปัญหา
ของผู้รับการปรึกษาออกสู่ภายนอก (Externalizing
conversations) บทสนทนาที่เน้นการแต่งเรื่องขึ้นใหม่
(Re-authoring conversations) จากทฤษฎีการปรึกษาแบบ
เล่าเรื่อง (Narrative Theory) จำนวน 10 ครั้ง ครั้งละ 60 นาที
สัปดาห์ละ 1 ครั้ง รวมทั้งหมด 10 สัปดาห์ ได้ผลการวิจัย ดังนี้

ตาราง 1. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขังในภาพรวม และ รายด้านระหว่าง ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผลระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตัวแปร	แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
การปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง	การวัดก่อน หลัง และการติดตามผล (Main effect)	.580	1.389	.417	69.978**
	ปฏิสัมพันธ์ (Interaction)	.570	1.389	.410	68.835**
	ความคลาดเคลื่อน	.315	52.780	.006	
	รวม	1.465	55.558	.833	

* $p \leq .01$

จากตาราง พบว่า ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขังระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยพิจารณาจากผลของการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน (Interaction) ของกลุ่มการทดลอง กับระยะเวลาในการวัด (ก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล)

พบว่าการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มทดลองกับระยะเวลาในการวัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($F = 68.835^{**}$) แสดงให้เห็นว่าระหว่างกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขังโดยรวมในระหว่างก่อนการทดลอง หลังการทดลอง และหลังการติดตามผล แตกต่างกันอย่างน้อย 1 คู่

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ของการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง

ตัวแปร	ช่วงเวลาการวัด	ค่าเฉลี่ย กลุ่มทดลอง (n = 20)	ค่าเฉลี่ย กลุ่มควบคุม (n = 20)	ความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ย	p-value
การปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง	ก่อน	3.25	3.18	.07	.656
	หลัง	3.44	3.17	.27	.048
	ติดตามผล	3.59	3.18	.41	.010

จากตาราง พบว่าค่าเฉลี่ยการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง โดยรวมก่อนการทดลอง ระหว่างกลุ่มทดลองกับกลุ่มควบคุม มีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน ($p = .656$) หลังการทดลอง พบว่ามีค่าเฉลี่ยไม่แตกต่างกัน ($p = .088$) ระยะติดตามผล กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยมากกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($p = .010$)

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัย ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษาองค์ประกอบเชิงยืนยันการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง พบว่า องค์ประกอบเชิงยืนยันการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูล

เชิงประจักษ์ สนับสนุนว่าการปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขัง ประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับสังคม และความพร้อมที่จะเผชิญปัญหาของครอบครัว ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และสอดคล้องกับทฤษฎีภาวะวิกฤติของครอบครัว¹¹ ที่ประเมินปัจจัยการปรับตัวของครอบครัวจาก 4 องค์ประกอบ ได้แก่ บทบาทหน้าที่ของครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับสังคม และความพร้อมที่จะเผชิญปัญหาของครอบครัว รวมทั้งผลการศึกษการปรับตัวของผู้ดูแล¹² การศึกษาการทำหน้าที่ของครอบครัวในการดูแลความต้องการและสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีของสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้สัมพันธ์ภาพและการอยู่ร่วมกันของสมาชิกใน

ครอบครัวที่มีปฏิสัมพันธ์ที่ดี จะทำให้มีความผูกพันและ
เอื้ออาทรต่อกัน¹³

2. การศึกษาผลการศึกษารอบครัวเชิงบูรณาการ
โดยมีทฤษฎีโครงสร้างเป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างการปรับตัวของ
ครอบครัวผู้ต้องขัง พบว่า การปรับตัวของครอบครัวหลังเข้ารับ
การรักษาและติดตามสูงกว่าก่อนเข้ารับการรักษา อย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการศึกษารอบครัวเชิงบูรณาการโดย
มีทฤษฎีโครงสร้างเป็นฐาน สามารถเสริมสร้างการปรับตัวของ
ครอบครัวผู้ต้องขังได้ ทั้งนี้เทคนิคสำคัญในการศึกษารอบครัว
ทฤษฎีโครงสร้างที่สำคัญ คือการสังเกตและการตั้งคำถามในการ
ศึกษารอบครัว ที่จะช่วยให้การศึกษารอบครัวสามารถช่วย
ให้ครอบครัวปรับตัวกับสถานการณ์ที่ได้รับและส่งผลการ
ปรับตัวของครอบครัว รวมทั้งการมองภาพใหม่ในการเปลี่ยนมุมมอง
หรือการเปลี่ยนความคิดของสมาชิกในครอบครัว ด้วยการ
มองปัญหาที่เกิดขึ้นในภาพที่แตกต่างจากเดิมในมุมมองที่
สร้างสรรค์มากขึ้นให้เป็นไปในทางบวก จะช่วยให้ครอบครัว
สามารถปรับตัวเข้ากับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดียิ่งขึ้น¹³ สอดคล้องกับ
ผลการศึกษาโครงสร้างครอบครัวที่จะเกี่ยวข้องกับบทบาทของ
สมาชิกแต่ละคนในครอบครัว กฎระเบียบต่าง ๆ และข้อห้ามที่
สมาชิกครอบครัวเป็นผู้กำหนดและถือปฏิบัติร่วมกัน¹⁴ การให้
ความสนใจกับปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน (Here and Now)
และสมาชิกในครอบครัว แสดงบทบาท หน้าที่ของตนเองได้ถูก
ต้อง มีระเบียบแบบแผนและขอบเขตที่เหมาะสม และสร้าง
ความเข้มแข็งให้กับลำดับชั้นการปกครองของครอบครัว¹⁵
รวมถึงผลการวิจัยการสนับสนุนครอบครัวต่อการปรับตัวของ
ญาติผู้ดูแล ผู้ป่วยหลังผ่าตัดสมองในหอผู้ป่วยวิกฤต¹⁶ ที่พบว่า
การปรับตัวของสมาชิกในครอบครัวที่มีสมาชิกอยู่ในภาวะวิกฤต
ที่ได้เข้าร่วมโปรแกรมสนับสนุนครอบครัวต่อการปรับตัวของ
ครอบครัว ภายหลังสิ้นสุดการเข้าร่วมโปรแกรมครอบครัวจะมี
การปรับตัวสูงกว่าก่อนเข้าร่วมโปรแกรม เช่นเดียวกับการศึกษา
การพยาบาลครอบครัวผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมองระยะหลัง
จำหน่ายออกจากโรงพยาบาลต่อการปรับตัวของครอบครัว¹⁷
พบว่า การปรับตัวของครอบครัวในกลุ่มครอบครัวผู้ป่วยโรค
หลอดเลือดสมอง มีค่าเฉลี่ยคะแนนการปรับตัวของครอบครัว
หลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
($p \leq .05$)

จึงสรุปได้ว่าโปรแกรมการศึกษารอบครัวเชิง
บูรณาการโดยมีทฤษฎีโครงสร้างเป็นฐาน ที่พัฒนาขึ้น ซึ่งเน้น

การปรับตัวของสมาชิกในครอบครัวในด้านบทบาทหน้าที่ของ
ครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัว ความสัมพันธ์กับสังคม
และความพร้อมที่จะเผชิญปัญหาของครอบครัว ทำให้สมาชิก
ในครอบครัวรับรู้ถึงความสามารถของตนเองและจะสามารถ
เผชิญกับสถานการณ์วิกฤตในครอบครัว สามารถที่จะเสริมสร้าง
การปรับตัวของครอบครัวผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ พบว่า การปรับตัว
ของครอบครัวผู้ต้องขังด้านความสัมพันธ์กับสังคม อยู่ในระดับ
ต่ำ ดังนั้น การพัฒนาในด้านความสัมพันธ์กับสังคมให้แก่สมาชิก
ครอบครัว จึงมีความจำเป็นที่จะพัฒนาให้มีความหลากหลายรูปแบบ
ตามแต่บริบทของพื้นที่ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งการพัฒนา
โปรแกรมให้มีความหลากหลายรูปแบบ เพื่อเป็นแนวทางในการ
แลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการปรับตัวของครอบครัวที่สามารถ
นำไปใช้พัฒนาในด้านความสัมพันธ์กับสังคมกับกลุ่มประชากร
ที่ใกล้เคียง เช่น สถานพินิจ

2. ควรจัดทำคู่มือการสร้างความสัมพันธ์กับสังคม
และการดูแลตนเองในการลดความเครียดให้แก่สมาชิก
ครอบครัวและผู้ต้องขัง ในการเผชิญกับภาวะวิกฤตของ
ครอบครัว ตลอดจนช่องทางการเข้าถึงแหล่งให้ความช่วยเหลือ
ทางสังคม

3. การนำแบบวัดการปรับตัวของครอบครัวไปใช้
เป็นเครื่องมือในการประเมินการปรับตัวของครอบครัวในกลุ่ม
ประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง โดยก่อนที่จะนำ
ไปใช้ ควรศึกษารายละเอียดของแบบวัด วิธีการใช้และการแปล
ความหมายของแบบวัดให้เข้าใจก่อนนำไปใช้

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการปรับตัวของครอบครัว
ผู้ต้องขังในด้านความสัมพันธ์กับสังคม เพื่อการพัฒนาโปรแกรม
ในการส่งเสริมและพัฒนาความสัมพันธ์กับสังคมให้แก่สมาชิก
ครอบครัวผู้ต้องขัง ในการเรียนรู้ที่จะมีความสัมพันธ์ที่ดีกับสังคม

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบโปรแกรมการปรับ
ตัวรูปแบบต่าง ๆ เช่น โปรแกรมครอบครัวสัมพันธ์ โปรแกรม
การศึกษารอบครัวแบบกลุ่ม เพื่อให้สมาชิกครอบครัวได้
แลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ต้องเผชิญปัญหาในสถานการณ์ที่
สมาชิกครอบครัวถูกคุมขังในเรือนจำ

References

1. Kaewkaewpan W. Family Relationships with Problem of Delinquency in Adolescence. Veridian E-Journal, Silpakorn University. 2016; 10(1). (in thai)
2. Trangkasombat U. Family therapy and family counseling. (6th ed.). Bangkok. Sunta Publisher. 2011. (in thai)
3. Wongprach B. Factors Related to Stress and Coping Stress of Nursing Students in The Royal Thai Army Nursing College. Journal of the Royal Thai Army Nurses. 2018; 19(2): 201-210. (in thai)
4. Homlaor S. Ar-yor Kaenor Aeka (Father arrested) 2nd ed. Bangkok: Merge culture Founding Printing. 2009.
5. Uratanamanee S, Wacharasin C, Karuhadej P. The Adaptation of Single Father Families : The Life Experience of Single Fathers. Journal of the Royal Thai Army Nurses. 2016; 17(3): 217-225. (in thai)
6. Kumsuwan K, Chocktanakul in Wajanasara K., Achawanitkul K. Editors. Marginal Population and Fairness in Thai Society. Bangkok. Deuntula Publisher. 2012;319-340. (in thai)
7. McCubbin, H. I., & Patterson, J. M.. Family stress and adaptation to crises: A Double ABCX Model of family behavior. In D. H. Olson & R. C. Miller (Eds.), Family studies review yearbook: Vol. Beverly Hills, CA: Sage. 1983; 1:87-106.
8. Kulnapadol P. Family Counseling. 2nd ed. Bangkok: Ham compute offset; 2014. (in thai)
9. Goldenberg, H. & Goldenberg, I. Family Therapy: An overview (7th ed.). Canada:Thomson Brooks/ Cole. 2008.
10. Kulnapadol P. Structural Family Counseling: Sustainable Family Development. Strategies. Journal of Education. 28(2) 2012;25-32.(in thai)
11. McCubbin H.I. & Patterson A.I. The T-Double ABCX Model of family adjustment. In Mc Cubbin, H.I., and A.I. Tompson (Eds.). Family assessment inventories of research and practice. Madison WI: University of Wisconsin-Madison 1987:3-32.
12. Khomkham K, Rattanathanya D, Krinuwat K. Predictive Factors for Adaptation Among Caregivers of Stroke Patients. Journal of the Royal Thai Army Nurses. 2015; 16(2):114-122. (in thai)
13. Kerdpitak P. Concepts of Guidance and Theories in Psychological Counseling. Nonthaburi. Sukothai Thammathirat Open University Publisher; 2011. (in thai)
14. Minuchin S. Salvador Minuchin on Family Therapy with Salvador Minuchin. Psychotherapy.net, LLC. 2011.
15. Thammarux T., Chanruangvanich W., Thosingha O., Aurboonyawat T., Impact of a Family-Empowering Programme on the Coping Ability of the Family Caregivers of Postoperative Neurosurgical Patients in a Neurosurgical ICU. Thai Journal of Nursing Council. 2017;32(2): 49-64. (in thai)
16. Sotthiyapai S., Damsangsawat N., Sirathatnararajana T., Family Counseling Model. The Southern College Network Journal of Nursing and Public Health. 2017; 4(3): 282-290. (in thai)
17. Kinachai C., Deoisres W. Family Intervention Program Family Adaptation Cerebrovascular Disease Patients after Discharge from the Hospital. Journal of Nursing and Health Care. 2017;35(3):138-144.